

УДК 621.43.019(035)

© В. В. Мерзжівський, старш. наук. співроб.,

© Ю. О. Пономарьова, пер. I категорії (ДП «ДержавтотрансНДПроект»)

ГАЛУЗЕВИЙ СЛОВНИК: «СПАЛИНИ»

© V. V. Merzhyevskiy, Senior Research Officer;

© Y. O. Ponomarova, Ist Category Translator (SE «State Road Transport Research Institute»)

AUTOMOTIVE INDUSTRY DICTIONARY: «SPALYNY» (EXHAUST GAS)

Із метою вдосконалення національної терміносистеми в галузі та водночас для узгодження її з міжнародними термінами пропонуємо автотранспортній спільноті розпочати роботу над укладанням галузевого тлумачно-перекладного словника. Журнал «Автотранспорт України», як було зазначено в №1 (253) 2018 р., започаткував рубрику «Галузевий словник», під якою публікує розроблені нами визначення найбільш проблемних термінів українською мовою із зазначенням їх відповідників в інших мовах та з коментарями щодо їх утворення й сфери застосування.

Зауваги та пропозиції до проекту просимо надавати в редакцію на е-мейл: ikopanytsya@insat.org.ua з темою «Галузевий словник».

In order to improve the national terminology in the industry and simultaneously to coordinate it with international terms, we propose to the Ukrainian motor transport community to take part in compilation of specialized translation dictionary. The magazine «Avtoshliakhovik Ukrainy», as indicated in the No 1 (253) 2018, have opened a new section, «Automotive Industry Dictionary», intended to publish our draft definitions of the most controversial terms in Ukrainian, with comments on their formation and scope and corresponding terms in other languages.

Please, send your remarks and ideas by email indicating «Automotive Industry Dictionary» in the subject line to: ikopanytsya@insat.org.ua.

Урухомлення транспортного засобу відбувається, зокрема, завдяки згорянню пального в тепловому двигуні. Утворені забруднювальні речовини через випускну систему потрапляють до довкілля. У стандартах та законодавстві паралельно існують кілька синонімічних виразів на позначення таких речовин: «відпрацьовані гази», «викиди», «забруднюючі речовини» [1], «вихлопні гази» [2], «спалини» [3]. Схожа ситуація склалася і в російській мові, де застосовують терміни: «отработавшие газы», «отработанные газы», «выхлопные газы», «выпускные газы», «отходящие газы». У стандарті [4], чинному в Україні, всі наведені словосполучення, крім «отработавшие газы», визнано як недопустимі для застосування. Українською мовою найближчим відповідником є термін «відпрацьовані гази». Однак слово «відпрацьований» має значення «який після використання, застосування втратив потрібні якості, властивості і став непридатним» [5], у той час як гази до потрапляння у випускну систему транспортного засобу виконують роботу, що російською мовою передано суфіксом «-авш». Крім того, корінь «прац-» застосовують переважно до живих істот, а не до неживих предметів. Варто також зауважити, що після згоряння пального утворюються крім газів й інші забруднювальні речовини, як-от вода, сажатош. Саме тому пропонуємо застосовувати термін «спалини», скалькований з польського «spaliny». Він короткий, однозначний, інтуїтивно зрозумілий, має етимологічне відношення до зв'язки із такими термінами як «паливо», «пальне», «спалювати» – тобто відповідає вимогам стандартизування терміну згідно із стандартом [6].

<p>Спалини; відпрацьовані гази (Нд), вихлопні гази (Нд)* – забруднювальні речовини, інші продукти, утворені внаслідок згоряння пального у двигуні транспортного засобу, які надходять через його випускну систему до атмосферного повітря, зокрема після перетворення, знешкодження, очищення спеціальним обладнанням випускної системи (нейтралізатор, фільтр тощо).</p>	<p>en ru</p>	<p>exhaust gas отработавшие газы</p>
---	------------------	--

*Нд – нездолені для використання терміни

ЛІТЕРАТУРА

1. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 р. № 2707-ХІІ. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.
2. Про затвердження Технічного регламенту засобів вимірювальної техніки: постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 № 163. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2016-p>.
3. Про затвердження Порядку проведення обов'язкового технічного контролю та обсяги перевірки технічного стану транспортних засобів: постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 2012 року № 137. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137-2012-p>.
4. Охрана природы. Атмосфера. Выбросы двигателей автомобилей, тракторов, самоходных сельскохозяйственных и строительно-дорожных машин. Термины и определения: ГОСТ 17.2.1.02-76. – [Введен в действие 1977-01-01]. – М.: Межгосударственный стандарт, 1976. – 9 с.
5. Словник української мови: в 11 томах. – Том 1, 1970. – С. 27. Режим доступу: <http://sum.in.ua/p/1/623/2>.
6. Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять: ДСТУ 3966:2009. – [Чинний від 2010-07-01]. – К.: Держстандарт України, 2009. – 19 с.

REFERENCES

1. Pro okhoronu atmosfernoho povitria [On Air Protection]. Law of Ukraine (1992). Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.
2. Pro zatverdzhennia Tekhnichnoho rehlementu zasobiv vymiriuvальної tekhniki [On approval of the Technical Regulations of Measuring Instruments]. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2016). Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2016-p>.
3. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia oboviazkovoho tekhnichnoho kontroliu ta obsiahy perevirky tekhnichnoho stanu transportnykh zasobiv [On approval of the procedure for mandatory technical inspection and the scope of checking roadworthiness of vehicles]. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2012). Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137-2012-p>.
4. GOST 17.2.1.02-76 Ohranaprirody. Atmosfera. Vybrosy dvigatelej avtomobilej, traktorov, samohodnyh sel'skohozjajstvennyh i stroitel'no-dorozhnyh mashin. Terminy i opredelenija [Nature protection. Atmosphere. Terms and definitions of emission from motor vehicles, tractors, agricultural machinery and road-building vehicles].
5. Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes. Vol. 1, 1970. p. 27. Available at: <http://sum.in.ua/p/1/623/2>.
6. DSTU 3966: 2009 Terminolohichna robota. Zasady i pravyla rozroblennia standartiv na terminy ta vyznachennia poniat [Terminology. Principles and working out procedure of standards for terms and definitions].